

EFTER ENDNU ET ÅR MED REJSERESTRIKTIONER:

Fuglene flyver stadig frit

Det er et imponerende syn, når de store fugleflokke ankommer, samles og forlader os igen. Samtidig minder de os om vigtigheden af at sikre fuglenes levesteder langs hele trækruten – hverken ynglelokaliteterne, overvintringsområderne eller de vigtige rasteplasser undervejs kan undværes.

Tekst: Iben Hove Sørensen **Foto:** Colourbox & Iben Hove Sørensen

NATUR/VILDTFORVALTNING: Også i 2021 har trækvildtindsatsen ligesom alt andet været præget af coronapandemien og de medfølgende restriktioner. Heldigvis mestrer de fleste nu disciplinen onlinemøder, og vi har ikke måttet aflyse planlagte aktiviteter i felten, så arbejdet er på ingen måde gået i stå. På de følgende sider kan du læse mere om udvalgte indsatser.

Fokus på edderfugl

Edderfuglen er et yndet jagtobjekt og særdeles betydningsfuld for de danske strand- og havjægere. Samtidig giver artens bestandsudvikling og dens status som rødlistet grund til bekymring, hvilket helt naturligt har medført et fokus på arten i DJ's arbejde med trækvildt.

Gennem vores engagement i FACE, CIC og Waterfowlers' Network indgår vi aktivt i arbejdet omkring den kommende internationale forvaltningsplan og udarbejdelsen af den til-

hørende ramme for adaptiv forvaltning af edderfugl. Forvaltningsplanen forventes vedtaget i løbet af 2022.

Det seneste år har jægerne bidraget til indsamling af data om både nedlagte og levende fugle og på den måde understøttet nationale såvel som internationale forvaltningsindsatser og forskningsprojekter. I løbet af januar 2021 deltog et stort antal jægere i en undersøgelse af nedlagte edderfugles vægt, og i marts blev en koordineret registrering af kønsfordelingen blandt edderfuglene langs de danske kyster gennemført på over 100 lokaliteter. Desuden har jægerne for andet år i træk bidraget til den optælling af den danske ynglebestand, som i årene 2020-22 gennemføres af Aarhus Universitet.

En helt særlig indsats for edderfugl, nemlig opsætning af shelters til de rugende hunner, er også blevet igangsat i 2021. Det projekt kan du læse mere om på de følgende sider.

Faglige projekter

Udover arbejdet med edderfugl er Danmarks Jægerforbund involveret i en række forskningsprojekter, som ligeledes forventes at generere ny, forvaltningsrelateret viden i de kommende år. Med en lang række gode samarbejdspartnere fortsætter vi arbejdet med de rødlistede dykkænder, og vi har sideløbende deltaget i udvikling og opstart af to nye projekter med fokus på svømmeænder – disse ledes begge af Waterfowlers' Network (se herunder).

Et af de projekter, vi længe har haft i støbeskeen, er et projekt om den genetiske diversitet hos havlit og fløjlsand. Med støtte fra Jægerens Naturfond og 15. Juni Fonden er vi nu i fuld gang med projektet, som opstod på baggrund af det tidligere projekt, som Aarhus Universitet og Danmarks Jægerforbund i fællesskab gennemførte i årene 2016-18. I forbindelse med undersøgelsen af de to arters fødevalg og kondition under vinteropholdet i de danske farvande indsamlede vi nedlagte ænder fra danske jægere, og flere af disse ænders DNA er nu blevet sekventeret og ligger klar til analyse på Aarhus Universitet.

Et andet projekt handler om trækruter og overvintringsområder for edderfugl, fløjlsand og toppet skallesluger. Ruge hunner fanges og påsættes lysloggere, som ved genfangst den følgende ynglesæson vil afsløre ændernes færden. Vi har i år sat lysloggere på 50 edderfugle, 30 fløjlsænder og 20 toppede skalleslugere. Dette projekt gennemføres i den svenske skærgård i et samarbejde mellem universiteterne i Aarhus og Lund, Svenska Jägareförbundet og Danmarks Jægerforbund. Projektet er finansieret af Jægerens Naturfond og Svenska Jägareförbundet.

Waterfowlers' Network

Arbejdet i Waterfowlers' Network er for alvor kommet i gang i 2021. Allerede på netværkets første møde i 2019 drøftede partnerorganisationerne en vision om at forene kræfterne der, hvor det giver mest mening. Tankerne fløj straks mod Finland, hvor hovedparten af de europæiske svømmeænder yngler, og en fælles indsats for at forbedre forholdene på de finske ynglepladser blev føjet til arbejdsplanen.

I år har Waterfowlers' Network taget det første skridt ved at bidrage økonomisk til genopretningen af et vådområde på 12,5 hektar, som på sigt forventes at ville gavne arter som pibeand og gråand. Udover bidraget fra Waterfowlers' Network er genopretningen finansieret gennem SOTKA-projektet, som den finske regering står bag, og af lodsejerne, som har indvilliget i at stille arealet til rådighed uden kompensation.

Waterfowlers' Network har også nedsat sin egen ekspertgruppe i 2021. Gruppen har udviklet et projekt og tilhørende spørgeskema til indsamling af informationer om ænders brug af kunstige redeskjul som f.eks. ductubes, redekasser og shelters, som du kan læse mere om på side 48.

Sidst, men ikke mindst har Waterfowlers' Network modtaget en donation fra den engelske fond The Wildlife Habitat Charitable Trust, som har støttet et internationalt samarbejdsprojekt med fokus på at kortlægge pibeændernes trækruter, overvintringsområder og habitat anvendelse. Projektet hedder Penelope efter pibeandens latinske navn, og feltarbejdet med ringmærkning og påsætning af GPS-loggere skal foregå i Finland, Danmark og England.

Læs mere på netværkets hjemmeside, www.waterfowlersnetwork.com, hvor du også kan tilmelde dig nyhedsbrevet.

En edderfugl med lyslogger om benet. Hvis danske jægere finder døde fugle med lysloggere på, vil vi meget gerne have besked – de gemmer på værdifulde oplysninger. Foto: Iben Hove Sørensen.

Natura 2000-planproces

Processen omkring udarbejdelse af nye Natura 2000-planer for de danske habitat- og fuglebeskyttelsesområder, som blev igangsat i foråret 2020, er ikke forløbet helt som planlagt. Ifølge den oprindelige plan skulle planerne for de 257 danske Natura 2000-områder have været sendt i høring senest i juni 2021, og kommunale og statslige handleplaner for alle Natura 2000-områderne skulle dernæst have været udarbejdet inden årets udgang. Den opdaterede tidsplan siger derimod, at de nye planer først offentliggøres og sendes i høring i november 2021. Planerne skal gælde for perioden 2022-27, men vi kommer efter al sandsynlighed et godt stykke ind i det nye år, før både planer og handleplaner ligger klar.

Danmarks Jægerforbund indsendte et høringssvar med kommentarer til basisanalyserne, og vi følger naturligvis også resten af processen tæt. Vi hører meget gerne fra dig, hvis du har lyst til at engagere dig i arbejdet med de kommende planer.

ihs@jaegerne.dk

SOTKA-projektet satser på at genoprette i alt 400 ha vådområder i Finland. Her er arbejdet med at etablere en dæmning omkring vådområdet i Korpinurmi gået i gang, bl.a. med støtte fra Waterfowlers' Network. Foto: Petri Jauhiainen/Finnish Wildlife Agency.

Bæredygtig jagt på trækvildtet kræver velfungerende levesteder

De nationale farvande er DJ's primære ansvar, men vi bliver nødt til at fokusere på hele trækruten – fra ynglepladserne i nord til overvintringsområderne mod syd

Christian Clausen,
kreds 6.
Formand for
Trækvildtudvalget

Tekst: Christian Clausen

NATUR/VILDTFORVALTNING: I 1990'erne stod Danmarks Jægerforbund i orkanens øje, da man efter køkkenbordsforliget med DOF arbejdede for at etablere jagt- og forstyrrelsesfri kerneområder (reservater) i de marine fuglebeskyttelsesområder.

Ophidselsen i medlemsskaren var stor, men jægerforbundets ledelse stod fast, og beslutningen viste sig at være rigtig. Den ledte til en ren win-win, som kort resumeret så sådan ud: Der kom flere jagtbare trækfugle i områderne, end før reservaterne blev dan-

Foto: Colourbox

Klima og biodiversitet kan spænde ben for hinanden. Af hensyn til trækvildtet er jægerforbundet imod vindmøller i særligt vigtige fugleområder.

Danmark huser hvert år et stort antal rastende og overvintrende sort- og fløjsænder, bl.a på Omø Stålgunde. Foto: Niels Jørgen Henriksen.

net, fuglene blev længere tid i områderne, og jægerne skød flere af dem.

Jagt i Natura 2000

Omkring 2007 var den gal igen. Ved etableringen af Natura 2000-områderne iscenesatte DOF i offentligheden en kampagne med udgangspunkt i slagordet "Jægerne skyder beskyttede fugle i fuglebeskyttelsesområderne". Kampagnen blev imidlertid sat til vægs, for det viste sig, at EU's "Vejledning om jagt i EF-fuglebeskyttelsesområderne" både anerkendte jagt som en legitim aktivitet i Natura 2000-områderne og endda fremhævede den danske forvaltning af de trækkende bestande som eksempel til efterfølgelse – netop fordi man havde oprettet reservatnetværket. Den hidtige jagtmodstand blev gjort tavs, og indtil videre er der ingen tegn på, at jagten i Natura 2000-områderne er i fare.

Klima og biodiversitet

Men betingelserne for vores jagtudøvelse har ændret sig gennem de sidste 25 år. Ikke på grund af vores jagt, men på grund af den måde, vi som samfund har brugt naturen som et

uudtømmeligt tag selv-bord. Klimaforandringerne ligner en tikkende, tidsindstillet bombe, og forringelsen af naturindholdet både på land og til havs har udviklet sig til en biodiversitetskriser, hvor forholdene omkring os beskrives som "den sjette massedød". Faldet i antallet af insekter, hvirveldyr og plantearter udgør en potentiel katastrofe for biodiversiteten. En FN-rapport fra 2019 konstaterer, at op til en million arter trues af udryddelse, og at aldrig før i menneskehedens historie er klodens dyre- og plantearter blevet udryddet så hurtigt, som det sker nu.

Et jægeransvar

Det er på denne dystre baggrund, at man skal se Danmarks Jægerforbunds nye vision, politiske retning og strategi med den optimistiske titel "God jagt i generationer". Optimistisk, fordi vi tror på, at den negative og farlige udvikling kan bremses, men også realistisk, fordi vi indser, at vi jægere selv må tage fat. Ønsker vi indflydelse på jagtens vilkår, er det nødvendigt, at vi opfattes som en grøn organisation, der taler naturens sag.

Hvis vi vil bevare jagten på vores

trækkende arter, må vi fokusere på nationalt at bevare arternes levesteder og skabe gode betingelser for arternes fødegrundlag, ligesom vi må indgå i alle relevante internationale fora for at forsøge at sikre ynglepladser og overvintringsområder.

Danmarks Jægerforbunds forslag om at gøre Omø Stålgunde til et jagt- og forstyrrelsesfrit område i det nye fuglebeskyttelsesområde i Smålandsfarvandet ligger i klar forlængelse af vores nye vision. I det alvorlige dilemma mellem klimakrise og biodiversitetskriser må vi forlange, at myndighederne sikrer, at det enestående vigtige raste-, overvintrings- og fourageringsområde bevares. Vi vil så bidrage med fred på Omø Stålgunde til 221.000 edderfugle, 17.000 sorttænder, 5.900 fløjsænder, 2.600 rødstrubede lommer og 2.400 gråstrubede lappedykkere.

Og glæde os til at sejle på jagt efter edderfuglekokke og sorttænder udenfor det jagt- og forstyrrelsesfrie område.

chc@jaegerne.dk

Shelters til edderfugle i danske ynglekolonier

På tre danske øer har de ynglende edderfugle i 2021 fået tilbudt tag over hovedet. Aarhus Universitet, Bråskovgård Efterskole og flere lokale aktører har sammen med Danmarks Jægerforbund igangsat et projekt for at undersøge, om opsatte shelters til edderfugle kan øge ændernes ynglesucces.

Her ses de opsatte shelters på Rønø i Isefjord. Alle shelters er åbne i begge ender.

Tekst: Iben Hove Sørensen, DJ og Thomas Kjær Christensen, Aarhus Universitet

Foto: Anders Bruun Nørring

NATUR/VILDTFORVALTNING: Edderfugle yngler på jorden, typisk i en åben rede, hvor både hunnen, æggene og de nyklækkede ællinger er sårbare overfor flyvende og firbenede rovdyr. Erfaringer fra udlandet har vist, at man i nogen grad kan beskytte rederne ved at opsætte små shelters eller andre tagstrukturer, som skjuler reden og den rugende hun. Vi har derfor startet et projekt for at undersøge, om

danske edderfugle er villige til at placere deres reder under tag, og om der i givet fald registreres en øget ynglesucces i disse reder.

De første resultater

Samlet set har over 40 shelters været opsat i ynglesæsonen 2021, hvoraf langt de fleste var placeret på Hjarnø i Hor-

Travlhed i Roskilde Strandjagtforening under produktion af edderfugleshelters til kolonien på Rønø.

sens Fjord og Rønø i Isefjord. Ved hjælp af vildtkameraer og besøg ved rederne efter ynglesæsonen har vi registreret ynglende edderfugle i omkring en tredjedel af de opsatte shelters.

Aktiviteten ved de shelters, hvor vi har sat vildtkameraer op, er løbende blevet dokumenteret, mens de reder, som ikke overvåges af kameraer, først er blevet undersøgt for tegn på yngleaktivitet (f.eks. dun eller æggeskaller) efter ynglesæsonen. Dermed kan vi have overset enkelte yngleforsøg, men det er naturligvis væsentligt for os så vidt muligt at gennemføre projektet uden at forstyrre hverken edderfuglene eller de øvrige ynglefugle.

Grund til optimisme

At så stor en andel af de opsatte shelters har tiltrukket edderfugle allerede det første år, lover godt for den kommende

sæson, hvor endnu flere shelters forhåbentlig vil blive sat op i de danske kolonier. Flere lodsejere, jagtefterskoler og jagtforeninger har allerede vist interesse for at deltage, og vi forventer at udvide projektet med mindst to nye lokaliteter i 2022. Et netværksmøde vil blive afholdt i løbet af november 2021 for at dele erfaringer, styrke samarbejdet og sikre, at planlægningen af næste sæson igangsættes i tide.

Projektet giver jægere og andre naturbrugere en mulighed for at gøre noget praktisk for små midler, og samtidig forventes alle deltagere at få indsigt i edderfuglens biologi og de problemer, som arten står overfor. At arbejdet med naturbevarelse foregår på lokalt plan, giver desuden en oplevelse af, at det er muligt for alle at handle og tage ansvar. Selv i komplicerede tilfælde som bevarelse af en truet trækfugl.

Læs mere om projektet på de følgende sider.

ihs@jaegerne.dk

Næsten truet

Edderfuglens status som næsten truet på den globale rødliste gør, at arten bør fredes i de lande, som har tiltrådt Vandfugleaftalen (AEWA), så længe der ikke findes en international adaptiv forvaltningsplan. En sådan plan er under udarbejdelse og forventes vedtaget i 2022. I mellemtiden gælder det forbehold, som både Danmark og EU tog i forbindelse med AEWA-partsmødet i 2018, og derfor kan arten fortsat jages i Danmark. Jagten i Danmark vurderes at være bæredygtig, blandt andet fordi der kun drives jagt på hanner, som i disse år udgør over to tredjedele af bestanden.

Flere trusler mod edderfuglen

Det er ikke kun prædation, der truer edderfuglebestanden. Det er velkendt, at et større antal edderfugle hvert år ender som bifangst i fiskegarn, men problemets omfang kendes endnu ikke i detaljer. Det står heller ikke klart, hvordan edderfuglens fødeemner påvirkes af klimaændringer, muslingskrab og forurening, eller hvad der ligger bag den høje dødelighed, som er registreret hos bestandens hunner. Forstyrrelse, habitatforringelse, sygdomme og en lang række andre faktorer spiller ganske givet også ind.

Efterskoleelever hjælper edderfuglene

På Bråskovgård Efterskole har eleverne på jagtlinjen trods coronaforhindringer været involveret i et spændende projekt, hvor shelters er blevet produceret og opsat som en del af undervisningen for at hjælpe edderfuglene på Hjarnø til større ynglesucces.

En meget tilfreds arbejdsgruppe efter veloverstået opsætning af shelters på Hjarnø.

Tekst og foto: Troels Romby Larsen

NATUR/VILDTFORVALTNING: Alting har en begyndelse. Efterskolelærer Jørn Nielsen, der er underviser på Jagtlinjen på Bråskovgård Efterskole, har igennem flere år fulgt udviklingen af edderfuglebestanden på Hjarnø, hvor han også bor med sin hustru, Jette. Det er blevet til mange gåture, sejlture og kajakture rundt om øen, og den bredt naturinteresserede efterskolelærer har tydeligt bemærket, at

edderfuglebestanden ikke er, hvad den har været. Til gengæld er forekomsten af havørne og ikke mindst krager og sølvmåger støt stigende. En udvikling, som også ornitologer og forskere ved Aarhus Universitet kan skrive under på, og som formodentlig er en af flere forklaringer på nedgangen i edderfuglebestanden.

I sløjdlokalet på Bråskovgård Efterskole arbejdes der flittigt med shelters. Forrest er det Daniel Kikkenborg Jensen (t.v.) og Mikkel Schlander Adamsen, der er i gang med pilefletningen.

Arkitekten bag shelterkonstruktionen, Jørgen Schouboe, og jagtlinjelærer Jørn Nielsen fra Bråskovgård Efterskole presser/banker shelters – lavet af døde pilegrene – ned i jorden, så de ikke vælter i en eventuel storm.

20 prototype-shelters

Af samme grund opstod idéen om at forsøge at ophjælpe edderfuglebestanden, men hvordan? På et tidspunkt sendte kredsformand i kreds 3, Torben Schulz Jensen, Jørn en artikel fra Canada, hvor man har oplevet lignende nedgang i dykandens ynglesucces, og hvor netop shelter-idéen var blevet afprøvet med et godt resultat. Således inspireret af erfaringer fra andre dele af verden modnedes tanken om at bygge nogle shelters eller redeskjul, opsatte dem på øen på strategisk vigtige steder og så monitørere via opsatte vildtkameraer for at se, om det hele gjorde nogen forskel. At eleverne på efterskolens jagthold naturligvis skulle lave forarbejdet, nemlig ved at bygge shelters, var oplagt. Jørgen Schouboe, som er en meget entusiastisk pilefletter, blev kontaktet; han var straks med på idéen og udtænkte op til flere modeller, som både Jørn, DJ's trækvildtkonsulent, Iben Hove Sørensen, og andre blev præsenteret for. Hurtigt blev en enkel "model" godkendt, det hele organiseret, og selvom det praktiske arbejde, som var tænkt at skulle udføres vinteren/foråret 2021 (inden ynglesæsonen), faldt irriterende uheldigt sammen med hjemsendelsen af eleverne grundet coronasituationen, så lykkedes det alligevel for eleverne at få lavet 20 shelters som prototyper.

OK fra lodsejerne

En tidlig, smuk, solrig forårsdag i marts blev de nylavede shelters opsat på egnede steder på Hjarnø. Egnede betyder i den forbindelse steder, hvor der erfaringsmæssigt i forvejen er ru-

Denne rugende edderfugl med tag over hovedet var første bevis på projektets succes.

gende edderfugle, men der blev også medtaget overvejelser omkring, hvor de ynglende fugle blev mindst muligt forstyrret. Endelig skulle de lokale lodsejere naturligvis forinden have givet deres tilladelse. Igen spændte coronasituationen ben for elevernes deltagelse, så færre end ønsket kunne deltage i opstillingen af redeskjulene. Alligevel har elevernes indsats været af stor betydning for projektet, og der er da også allerede flere efterskoler med jagthold, jagtforeninger m.m., som har hørt om projektet, der har vist interesse for at deltage fra 2022, såfremt positive resultater fra det første år tilsiger, at det bør fortsætte.

Elevernes naturdannelse

For både Jørn og efterskolens elever

– og for den sags skyld også for projektets øvrige deltagere – har det været vigtigt at teste muligheden for at lave et enkelt shelter-produkt, som alle i princippet kan kaste sig ud i selv at lave. Enkelthed, anvendelighed, bæredygtighed og lave omkostninger har været nøgleord i projektet. For eleverne har det været en øjenåbner at fokusere på en enkelt (fugle)art og følge dens udvikling i et lokalmiljø. At vide at man selv med en forholdsvis beskedne indsats kan ophjælpe bestanden af edderfugle i et givet område, bidrager til en naturdannelse, som bygger på forståelsen af, at man påtager sig et ansvar for naturen, hvis man som jæger vil høste af den.
lokmidt@jaegerne.dk

To shelters er næsten indflytningsklare, efter at der er kommet tang og andet lokalt "byggemateriale" på taget.

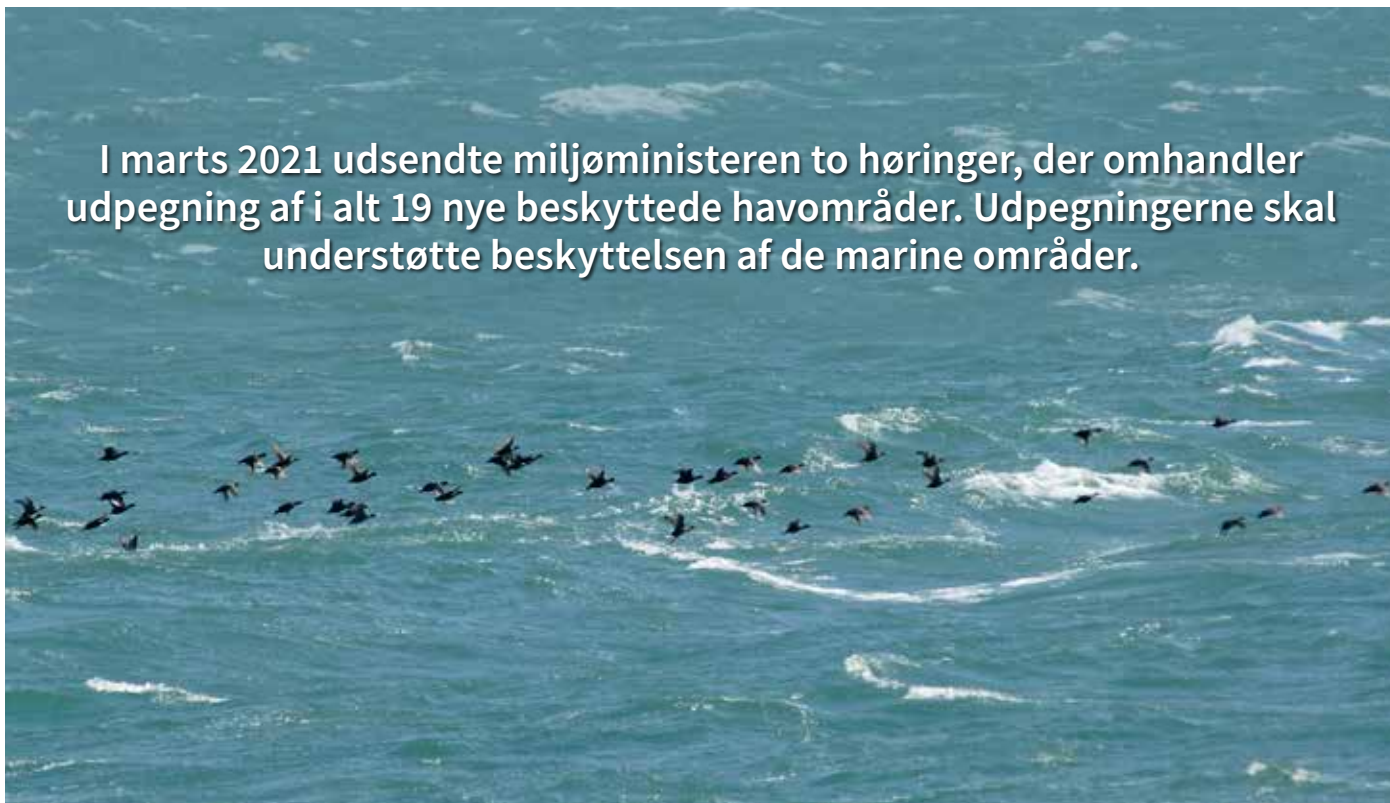

Jaglinje-elev Jens Christian Skou Andersen tester, om shelteren er bygget, så der både er fri adgang fra begge ender og god dækning for edderfuglehunnen.

Flere beskyttede områder på havet

I marts 2021 udsendte miljøministeren to høringer, der omhandler udpegning af i alt 19 nye beskyttede havområder. Udpegningerne skal understøtte beskyttelsen af de marine områder.

Sortand er en af de arter, der findes i stort antal i Smålandsfarvandet. Dog er arten ikke på udpegningsgrundlaget for det fuglebeskyttelsesområde, der er i forslag. Jægerforbundet har i vores høringssvar til de nye områder påpeget, at arten burde være på udpegningsgrundlaget for Smålandsfarvandet. Foto: Jan Skriver.

Tekst: Sabina Rohde

NATUR/VILDTFORVALTNING: De nye havstrategiområder er udpeget efter havstrategidirektivet, og 12 af de 13 nye områder er omfattet af det, der betegnes som strengt beskyttede. Det vil sige, at der forventeligt vedtages et forbud mod fiskeri med bundsløbende redskaber, råstofindvinding, klapning og havbrug i de områder. Områderne skal give den trængte havnatur et tiltrængt løft. Områderne er placeret i Nordsøen og omkring Bornholm. Høringen om de nye havstrategiområder blev afsluttet i maj 2021, og i øjeblikket afventer vi yderligere information om høringsbrev og ikrafttrædelsesdato for områderne. Jagten er ikke omtalt i forhold til aktiviteter, der ikke kan foregå i områderne, og de udpegede områder ligger så langt fra kysten, at de næppe heller ville have nogen relevans for jægerne. Jægerforbundet har i vores høringssvar bakket op om de nye udpegninger og konstateret med tilfredshed, at jagten ikke er fjernet i områderne. Med regeringens forslag til nye hav-

strategiområder får vi for første gang områder med streng beskyttelse.

Nye fuglebeskyttelsesområder

Samtidig med de nye havstrategiområder udsendte miljøministeren også en høring om udpegning af seks nye fuglebeskyttelsesområder (se figur 1). De nye områder har deres udspring i naturdirektiverne.

Arterne bag udpegningerne er: edderfugl, sortand, gråstrubet lappedykker, rødstrubet lom, mallebuk og havlit. Områderne er placeret i Flensborg Fjord, Sejerøbugten, Smålandsfarvandet, det nordvestlige Kattegat, i området ved Rønne Banke og i Skagerak.

Områderne er udpeget på baggrund af en rapport, som DCE har udarbejdet. Områdernes udpegning har været længe undervejs, og sagen har stået på siden 2016, hvor EU rettede henvendelse til de danske myndigheder om den

manglende udpegning. Der har været afgivet mange høringssvar til de nye udpegninger, og derfor er der endnu ikke nyt om, hvornår udpegningerne træder endeligt i kraft. Ifølge Ministeriet forventer man, at bekendtgørelsen kan træde i kraft omkring nytår 2021/22.

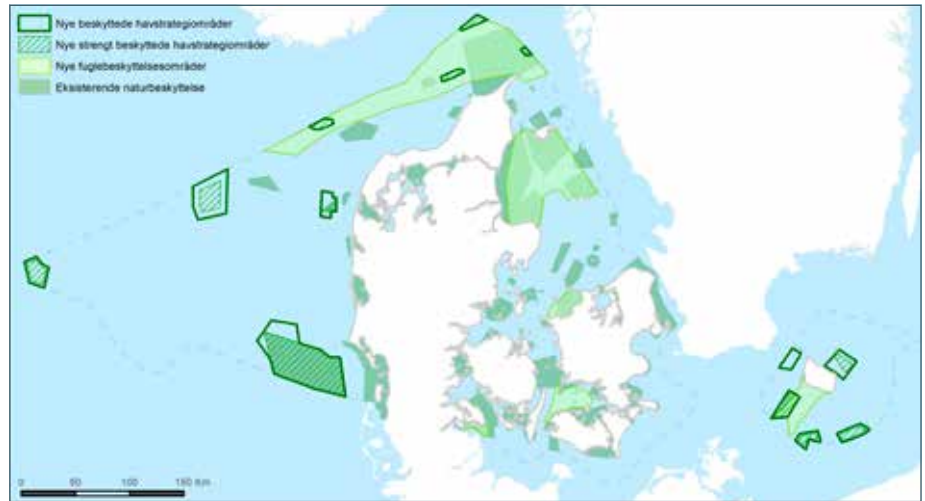
Er det tilstrækkeligt?

Samlet set når man med udpegningerne, at ca. 4 % af det danske havareal er strengt beskyttet. Ifølge den nye biodiversitetsstrategi, som EU har udarbejdet, bør medlemslandene udpege 30 % beskyttet natur og 10 % strengt beskyttet natur, både til lands og til vands. I Danmark når vi på papiret de 30 % beskyttede havområder med udpegningen af de relativt store nye fuglebeskyttelsesområder. Men vi er fortsat et stykke fra de 10 % strengt beskyttet natur. Jægerforbundet mener, at vi bør stille efter 10 % strengt beskyttet havareal, i erkendelse af at havnaturen er presset. Se på figur 1, hvor de nye områder er placeret.

Fortsat fokus på Omø Havvindmøllepark

Vi har flere gange både i Jæger og på hjemmesiden omtalt den noget betændte sag omkring en vindmøllepark i Smålandsfarvandet – nærmere betegnet ved Omø Stålgrunde syd for Omø. En stor energivirksomhed, European Energy, ønsker at etablere en stor havvindmøllepark på Stålgrundene. Omkring 50 kæmpemøller skal efter selskabets oplysninger forsyne op mod 350.000 danske husstande med el. Sagen har været meget omdiskuteret, og jægerforbundet har også været kritiske omkring havvindmølleparkens ønskede placering, ligesom Dansk Ornitologisk Forening og Danmarks Naturfredningsforening også har været imod opførelsen af havvindmølleparken.

Udpegningen af Smålandsfarvandet som fuglebeskyttelsesområde stikker med stor sandsynlighed en kæp i hjul-et for etableringen af havvindmølleparken. Men både selskabet bag parken og en række politikere forsøger at fastholde opførelsen af vindmølleparken. Selskabet har i deres kamp for at fastholde projektet blandt andet sigtet mod havjagten på edderfugl. De har groft sagt turneret med et budskab om, at hvis havjagten på edderfugl lukkes i området, vil det kunne fungere som et kompensatorisk virkemid-

Figur 1) På kortet ses placeringen af de nye havstrategiområder og fuglebeskyttelsesområder. Kilde: mst.dk

del for de fugle, som dør eller fortrænges af havvindmøllerne. Den måde at se tingene på er Danmarks Jægerforbund ikke enige i. Jægerforbundet mener, at det handler om beskyttelse af et levested, der er af international betydning for havfuglene.

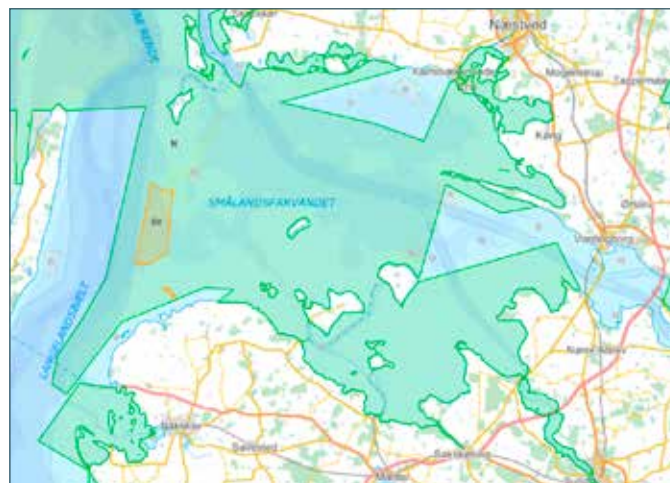
Seneste nyt – et utraditionelt tiltag fra jægerforbundet

Danmarks Jægerforbund ønsker, at habitatet omkring Stålgrundene ved Omø sikres. Det er et meget vigtigt område for en lang række trækfugle i vinterhalvåret, og vi vil gerne vise, at vi mener det, når vi siger, at det handler om levesteder.

Derfor har jægerforbundet rejst forslag om, via Vildtforvaltningsrådet, at der etableres et vildt- og naturreservat på Omø Stålgrunde. Mandag den 27. september 2021 har VFR behandlet sagen, og rådet bakker op om initiativet med etablering af et vildt- og naturreservat i Smålandsfarvandet. På den baggrund skal der nu ske yderligere

præcisering af et evt. kommende reservat, hvor Danmarks Jægerforbund har teten ift. at kunne konkretisere opgaven yderligere for Vildtforvaltningsrådet.

Hvis det lykkes at etablere et vildt- og naturreservat på Omø Stålgrunde, vil det betyde, at vi mister jagtmuligheden i det pågældende område, men det vil i høj grad sikre et vigtigt levested for havfuglene, jagtbare som ikke jagtbare. Det er ikke hverdagskost, at jægerforbundet rejser forslag om et nyt reservat. Men i denne sag har kredsbestyrelse, udvalg og hovedbestyrelsen besluttet, at det er det værktøj, der skal tages i brug for at sikre havfuglene. Forhåbentlig vil fredningen i området have en effekt, som vi ser i mange af de andre reservater uden jagt, nemlig den at fuglene vil kvittere ved at sprede sig til andre områder over tid, hvilket vil give bedre muligheder for jagt på den lange bane. sro@jaegerne.dk

På kortet ses det, at næsten hele Smålandsfarvandet nu er udpeget til Natura 2000-fuglebeskyttelsesområde. I den vestlige del af området er der indtegnet et Ev-område med orange, som er der, hvor European Energy ønsker at placere en stor havvindmøllepark. Kilde: www.havplan.dk

Svømmeændernes grå eminence er i fremgang

Knaranden har mangedoblet sin bestand i Danmark de senere årtier. Klimaændringer er med til at sende den fra kerneområder i syd til danske vådområder. For et halvt århundrede siden var den slanke svømmeand yderst fåtallig – i dag er den udbredt i alle kystområder. Det aflæses tydeligt i jagtudbyttet.

Tekst og foto: Jan Skriver

NATUR/VILDTFORVALTNING: Set med menneskelige øjne er knaranden en stille eksistens, næsten på grænsen til det selvudslettende. Mens andre andrækker hos svømmeænderne er farvestrålende og yderst iøjnefaldende, er knarandrikken så diskret farvet, at den kan forsvinde i mængden sammen med hunnerne.

Men det er ikke til at overse, at knaranden er en af de mest succesfulde vandfugle i den danske natur de senere årtier.

Det kan blandt andet aflæses i vildtudbyttestatistikken. Knaranden blev jagtbar i 1994, og den første sæson indrapporterede jægerne 600 nedlagte knarænder.

I jagtsæsonen 2020/2021 blev der indrapporteret næsten fem gange så mange, nemlig 2.845 nedlagte knarænder. Særligt de senere år er jagtudbyttet af den grå, slanke svømmeand vokset fra sæson til sæson.

Og i dag er det ikke længere forbeholdt jægere på Fyn, Syd- og Vestsjælland og sydhavsøerne at få knaranden på tasken.

Spredning til hele landet

– For få årtier siden var knaranden stort set udelukkende udbredt i den sydøstlige del af Danmark med Lolland, Langeland og Det Sydfynske Øhav som absolutte hovedområder. I dag findes den over hele Danmark, primært langs kysterne i laguner og i næringsrige søer. Den optræder ofte i større antal i Limfjorden og de vestjyske fjorde, siger Thomas Vikstrøm, biolog i Dansk Ornitologisk Forening (DOF), der har gennemført såkaldte Atlas-undersøgelser af den danske fuglefauna i 1970'erne, 1990'erne og senest i årene 2014/2017, hvor Atlas III fandt sted.

Atlas-undersøgelserne stiller skarpt på de fugle, der yng-

Knaranden er en langt mere udpræget ferskvandsart end de øvrige svømmeænder. Det har vist sig, at den opholder sig i mindre grad i reser- vater end de fleste af sine nære slægtninge.

ler i Danmark, og hver egn og lokalitet bliver nøje kigget igennem af erfarne observatører.

– Hvor knaranden tidligere var meget spredt i sin danske udbredelse, er den i dag langt mere jævnt fordelt. Under Atlas I i 1970'erne blev den fundet ynglende i 47 kvadrater. Under Atlas II i 1990'erne blev den fundet i 147 kvadrater, mens den seneste Atlas III har budt på ynglende knarænder i 325 af de 2.255 kvadrater, som Danmark har været opdelt i under den fire år lange undersøgelse frem til og med 2017, siger Thomas Vikstrøm.

Biologen påpeger, at knarandens fremgang og geografiske spredning hænger sammen med klimaændringer i retning af lunere og vådere vejr:

– Knaranden er glad for varme, og den er i stil med flere andre sydlige og østlige arter rykket flere hundrede kilometer mod nord i sin udbredelse i Europa.

Nybygger fra stepperne i øst

Oprindeligt stammer knaranden fra steppesøerne i de centrale dele af Rusland, men for 100-150 år siden begyndte den at brede sig mod vest, og år for år koloniserede knaranden flere og flere næringsrige søer i Europa syd for Danmark.

Den slanke grå knarand indfinder sig straks i naturgenoprettede ferske vådområder, hvor bundvegetationen er rigelig.

I 1933 blev knaranden for første gang med sikkerhed konstateret ynglende i Danmark, da et par blev fundet på øen Klægbanken i Ringkøbing Fjord. Siden 1970'erne har fremgangen for knaranden været markant. Ikke alene som ynglefugl; også den rastende bestand om efteråret er øget i antal. Hvor en lokalitet tidligere husede måske 25 knarænder, når det gik højt, så kan der på samme lokalitet i dag ofte være op imod 500 fugle.

De fleste knarænder nedlægges i Danmark i september-oktober, men tendensen er, at større andele kommer på tasken i november og december. Noget tyder på, at mildere vintre får flere knarænder til at blive "hængende" i de danske vådområder det meste af året.

Mangedoblet

De fleste knarænder fra vores breddegrader holder dog vinter i England, Holland og Frankrig, hvor antallet af overvintrende fugle siden 1970'erne er mangedoblet ifølge opgørelser fra organisationen Wetlands International, der med mellemrum fører bestands-tallene for en lang række arter af vandfugle ajour på globalt plan.

Den nordvesteuropæiske bestand, som danske knarænder tilhører, skønnes at tælle cirka 110.000 fugle med en fortsat voksende tendens fra år til år. Ved Middelhavet og Sortehavet skønnes der at være vinterforekomster på op imod 150.000 knarænder, der er ynglefugle fra Centraleuropa og Rusland.

loknord@jaegerne.dk

DE FORELØBIGE RESULTATER:

Undersøgelse af ænders brug af **kunstige reder**

Tidligere i år igangsatte Waterfowlers' Network en spørgeskemaundersøgelse for at indsamle viden om effekten af at opsætte kunstige redeskjul til ænder. De første – foreløbige – danske resultater deler vi her.

Tekst: Lene Midtgaard

Foto: Claus Eriksen og Lene Midtgaard

Anden samler ikke redemateriale selv, så sørg for at putte eksempelvis gammelt græs, halm eller frøgræshalm ind i ducktuben, når den sættes op. Så laver hun selv en rede og forer den med dun, hun plukker af sig selv. Foto: Lene Midtgaard.

NATUR/VILDTFORVALTNING: Fra og med 2021 ønsker Waterfowlers' Network at monitorere ænders ynglesucces i kunstige reder, og indtil videre er der tikket data ind fra jægere i Holland, Irland, Storbritannien og Danmark. Holland har en lang tradition for opsætning af reder til primært gråænder, og de senere år er indsatsen styrket i et forsøg på at bremse den negative bestandsudvikling for landets gråandebestand.

De danske jægere har også taget ducktuben til sig, og interessen for at forsøge at forbedre ændernes ynglesucces lader til at være stigende i Danmark. Erfaringen fra Holland, men også fra Danmark, fortæller, at ynglesuccesen for blandt andet gråand kan være meget svingende. Årsagerne er blandt andet prædation af både æg og rugende hunner, husdyr, som tramper reder i stykker, eller menneskelig forstyrrelse.

Men virker de så, de kunstige reder? I skrivende stund er der fra danske jægere indrapporteret i alt 147 opsatte kunstige andereder. Størstedelen er ducktubes, men der er også opbygget redekasser, som typisk er til hvinænder, og opsatte sheltere, som skal hjælpe edderfuglene til en bedre ynglesucces ved at formindske prædation på den rugende hun og på reden.

Gråænder elsker ducktubes

Af de indrapporterede andereder har 61 % været benyttet af ænder. I stort set alle tilfælde har det været gråænder, som har etableret en rede i de opsatte ducktubes, men grønbenet rørhøne har også benyttet tilbuddet om husly. Af de benyttede reder lykkedes det ænderne at komme med et kuld ællinger fra 55 % af rederne – nogle reder var endda leveringsdygtige i mere end et kuld i løbet af ynglesæsonen. At ænderne er glade for ducktubes, bekræftes yderligere af, at der på 34 % af de indrapporterede lokaliteter ikke yngledes ænder, før den kunstige rede blev sat op.

Hvad nu?

Har du opsat en eller flere kunstige andereder, ducktubes, redekasser, edderfuglesheltere eller noget helt fjerde, og har du lyst til at bidrage med din viden, er det ikke for sent. Har du viden og data fra i år, kan du sagtens nå at indrapportere det her: <https://www.waterfowlersnetwork.com/2214>, og kan du først være med fra næste år, så fortsætter Waterfowlers' Network undersøgelsen i de kommende år. lmi@jaegerne.dk

I Holland anvendes traditionelt flettede redekurve. Som regel anvendes de af gråænder, men andre arter yngler også gerne i kurvene. Her ses en grønbenet rørhøne. Foto: Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging.

OBS!

Vær opmærksom på, at opsætning af ducktubes i nogle tilfælde betragtes som en tilstandsændring, jf. naturbeskyttelseslovens § 3.

En korrekt opsat ducktube vil i mange tilfælde hurtigt tiltrække beboere. Især gråænderne sætter pris på det øgede udbud på boligmarkedet. Foto: Claus Eriksen.

Waterfowlers' Network blev etableret i 2019 og har som sit primære fokusområde at gøre verden til et bedre sted for vandfuglene. Dette gøres gennem dataindsamling, pleje og genopretning af levesteder og fokus på en bæredygtig forvaltning af vandfuglene. Partnerne i organisationen er jagtorganisationer fra Holland, England, Irland, Finland, Sverige, Tyskland og Danmark.